Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi
Ordu University Journal of Nursing Studies

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

Araştırma Makalesi/ Research Article

Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Examination of Secondary School Students' Attitudes to Refugee Students

Necla Kasımoğlu[1] Ayşe Gürol[2] Bilal Öncül[3] Tuğba Oluç[4]

[1] Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzincan, TÜRKİYE
[2] Erzurum Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, TÜRKİYE
[3] Erzurum Teknik Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Erzurum, TÜRKİYE
[4] Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzincan, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 12/03/2024 **Kabul tarihi/ Date of acceptance:** 01/07/2024
© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, **Published online:** 26/03/2025

ÖZ

Amaç: Araştırma ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını saptamak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı türdeki çalışma, bir il merkezinde mülteci öğrencilerin yoğunlukta olduğu üç ortaokulda yürütülmüştür. Çalışma, Mart-Nisan 2023 tarihlerinde belirlenen ortaokullarda 2022-2023 eğitim döneminde öğrenim gören ve Türk uyruğuna sahip toplam 702 öğrenciye ulaşılarak tamamlanmıştır. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır. Veriler, SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrenciler, mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinden 48.91±11.60 puan almışlardır. Çalışmada kız (50.60±11.64) öğrencilerin ve 5. sınıfta (51.46±11.74) okuyan öğrencilerin diğer arkadaşlarından daha yüksek tutum puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir ($p<0.05$). Yakın mülteci arkadaşı olanların, ders aralarında mülteci arkadaşları ile oyun oynayanların ve iletişim problemi yaşamayan öğrencilerin diğerlerinden daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuç: Çalışma sonucunda mülteci arkadaşları olup, ders aralarında etkileşimi artan oyun gibi etkinliklere katılan ve aralarında iletişim problemi olmadığını belirten öğrencilerin olumlu bir tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda mülteci öğrencilerin katılımının artırıldığı okul için eğitsel ve oyun aktivitelerinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, ortaokul, öğrenci, tutum

ABSTRACT

Objective: The study was conducted to establish the attitudes of middle school students towards refugee students.

Method: The descriptive study was conducted in three secondary schools in a provincial center where refugee students are concentrated. The study was completed in March-April 2023 by reaching a total of 702 students with Turkish nationality who were studying in the 2022-2023 academic year in the determined secondary schools. Data were collected using a "Personal Information Form" and the "Attitudes Towards Refugee Students Scale". The data were evaluated using the SPSS package program.

Results: The students participating in the study scored 48.91±11.60 points on the scale of attitudes towards refugee students. The study found that female students (50.60±11.64) and 5th grade students (51.46±11.74) had higher mean attitude scores than their friends ($p<0.05$). It was determined that students who had close refugee friends, those who played games with their refugee friends between classes and those who did not have communication problems had higher mean scores than the others. There was a statistically significant difference between them ($p<0.05$).

Conclusion: As a result of the study, it was determined that students who had refugee friends participated in activities such as games that increased interaction between lessons and stated that they did not have communication problems between them had a positive attitude. In this direction, it is recommended to increase educational and game activities for the school where the participation of refugee students is increased.

Key Words: Refugee, secondary school, student, attitude

ORCID IDs of the authors: NK: 0000-0001-9957-0959; AG: 0000-0002-7408-5428; BÖ: 0000-0003-3970-0824; TO: 0000-0001-8385-1203
Sorumlu yazar/Corresponding author: Necla Kasımoğlu
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzincan, TÜRKİYE
Bu araştırma 7. Uluslarası Adli Hemşirelik Kongresi'nde, 8-10 Mayıs 2023, Trabzon, Türkiye'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.
e-posta/e-mail: necla_24celik@hotmail.com
Atıf/Citation: Kasımoğlu N, Gürol A, Öncül B, Oluç T. (2025). Ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının incelenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 8(1), 213-220. DOI:10.38108/ouhcd.1450958

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

Giriş

İnsanlık kadar eski bir olgu olan göç insanların çeşitli nedenlerle yeni bir yere düzen kurmak amacıyla bir yerden başka bir yere kalıcı veya geçici olarak gitmesi olarak tanımlanmaktadır (Oztabak, 2020). Bireyler ve aileler güvenlik ve iş gibi fırsatlar bulmayı umdukları veya savaş, şiddet, siyasi ve sivil istikrarsızlık ile yoksulluktan kaçmak için başka yerlere göç etmektedir (Gönültaş ve Mulvey, 2019).

Mülteci statüsü zulüm, savaş veya şiddet nedeniyle ülkesinden ayrılmak zorunda kalan bireylere tanınan uluslararası hukuktaki sosyal bir statüsüdür (UNHCR, 2023). UNICEF'in yayınlanan 2022 verilerine göre dünya genelinde 108.4 milyon insan ve 36.5 milyon çocuğun çatışma, şiddet ve diğer krizler nedeniyle zorla yerlerinden edildiği belirtilmektedir (UNHCR, 2022). Çocuklar en çok bu durumdan etkilenen gruptur (Karabulut ve Bekler, 2019; Marangoz ve İzci, 2023; Yılmaz, 2023). Türkiye, stratejik konumu nedeniyle mülteciler için geçiş güzergahında bulunmaktadır. 2011 yılında yaşanan Suriye krizinden sonra çok sayıda göçmen (geçici misafir) Türkiye'ye göç etmiştir (Apak, 2015). Mülteciler Derneği'nin 2023 yılında yayınladığı verilere göre ülkemizde kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 3 milyon 329 bin 516 kişidir ve bu sayının 1 milyon 615 bin 516'sını 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır (Mülteciler Derneği, 2023).

Psikolojik ve ekonomik zorluklarla sınırlı olmayan göç süreci, sosyal dışlanma ve ayrımcılık gibi problemleri de beraberinde getirmektedir (O'Donnell ve ark., 2020). Göç konusundaki kuramsal açıklamalardan birisi olan itme çekme kuramında göç edilen yerdeki durumun bireysel ve toplumsal faktörler dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Yılmaz ve Özer, 2022). Kuramda bu olgunun zor ve karmaşık bir süreç olduğu belirtilse de göç edecek kişinin yaşadığı yerde ve gideceği yerdeki durumun destekleyici ya da itici yönü olgunun gerçekleşmesinde etkili olmaktadır (Çağlayan, 2006). Dünyada zorunlu göç etmiş nüfusunun neredeyse yarısını çocuklar oluşturmaktadır. Yeni bir ülkeye taşınmak çocukların gelişimlerini (fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal) önemli ölçüde etkilemektedir (Gomez, 2015). Bu nedenle mülteci çocuklar özellikle savunmasız kabul edilmekte ve zorunlu göç, ruh sağlığına yönelik küresel bir tehdit olarak görülmektedir (Dangmann ve ark., 2022). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 22. maddesine göre savaş, zulüm veya doğal afetlerden dolayı kaçan ve doğduğu ülkesini terk eden bir çocuk veya genç, sağlık, eğitim ve barınma gibi uygun koruma ve hükümlere sahip olma hakkına sahiptir (OHCHR, 1990). Bu hakların kullanımı ile ilgili çeşitli sorunların olduğu, çocukların zorbalığa maruz kaldığı, madde kullanımına ya da fuhuşa sürüklendiği, erken yaşlardan itibaren çalışmak zorunda kaldığı literatürde belirtilmektedir (Vaghri ve ark., 2019).

Küreselleşen dünyada kapsayıcı bir toplum için çeşitliliğe yönelik olumlu tutumlar gerekli olsa da, göçmenlere ve mültecilere yönelik olumsuz görüşler yaygındır (Nakeyar ve ark., 2018). Bu kapsamda çocukların okullarda ve çevrelerinde başka ülkelerden çeşitli statülerle gelen mülteci çocuklarla birlikte olduğu ve etkileşim sonrası ortaya çıkabilecek olası durumlar dikkatlice düşünülmelidir. Türkiye'de mültecilere yönelik tutumların incelendiği çalışmalar incelendiğinde; gençlerin Suriyeli mültecilere yönelik tutumları (Keleş ve ark., 2016), öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları (Kanbur, 2017; Sağlam ve Kanbur, 2017; Terzi ve ark., 2019), 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin mülteci öğrencilere karşı tutumları (Kılcan ve ark., 2017), lise öğrencilerinin Suriyeli öğrencilere bakış açıları (Köksal ve ark., 2017) ve üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumları (Kabaklı ve Ersoy, 2018) biçiminde örnekler mevcuttur. Bu çalışmalarda dini inanç, yaş, eğitim düzeyi gibi özelliklerin mülteci öğrencilere karşı genel tutum üzerinde etkili olduğu sonuçları öne çıkmaktadır. Bununla birlikte ortaokul düzeyinde mülteci öğrencilerle iletişim üzerine yeterli çalışmaya rastlanılmamıştır. Ortaokul çağı özellikle ergenlik dönemi başlangıcıdır. Ayrıca çocuklar için arkadaş ortamı ve ilişkilerinin çok önemli olduğu bir dönemdir. Bu nedenle araştırmada aileleri ile göç etmek zorunda kalan ve bilişsel ve sosyal olarak göçten en çok etkilenen ortaokul çağındaki mülteci çocuklara karşı sınıf arkadaşlarının tutumlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyleri ve cinsiyetleri mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını etkiler mi?
3. Ortaokul öğrencilerinin sınıflarında mülteci öğrenci olma, mülteci arkadaşı olma ve oyun oynama durumu mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını etkiler mi?

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırma tarama türünde betimsel bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Erzincan il merkezinde bulunan Erzincan il merkezine bağlı, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgi doğrultusunda Afgan öğrencilerin en yoğun olduğu üç ortaokulda yürütülmüştür. 2022-2023 eğitim döneminde A Ortaokulunda toplam 751, B Ortaokulunda 508 ve C Ortaokulunda 500 öğrenci bulunmaktadır. Bu üç ortaokulda (5., 6., 7. ve 8. sınıf) düzeyinde eğitim vermektedir. Araştırmanın evrenini belirtilen üç ortaokuldaki toplam 1759 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmaya alınma kriterleri;

-Türk uyruğa sahip olma,

-5., 6., 7., 8. sınıflarda öğrenci olma,

-Verilerin toplanacağı tarihlerde okulda yüz yüze eğitime devam etme,

-Çalışmaya katılmayı kabul etme

Araştırmanın örneklem seçiminde tabakalı örneklem yöntemi kullanılacaktır. Evrendeki kişi sayısının bilindiği durumlarda sadece 1.tür hata dikkate alınarak örneklem büyüklüğü, formül kullanılarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak %95 olasılıkla d=0.05 sapmalara göre en az 315 ortaokul öğrencisi çalışmanın yürütülmesi planlanmıştır. Örneklem, belirlenen ortaokullarda 2022-2023 eğitim döneminde öğrenim gören ortaokul öğrencileri arasından olasılıklı tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin sonrası okul müdürlüklerinden sınıf düzeyinde öğrenci sayısı bilgisi alınmıştır. Ardından sınıflara ait tabaka ağırlığı ve buna göre her bir sınıf düzeyinden alınması gereken en az öğrenci sayısı belirlenmiştir. Çalışma 702 öğrenci ile tamamlanmıştır. Bu sonuçlar, iki bağımsız grubun ortalamaları arasındaki farkı test etmek için 0.2 etki büyüklüğü (Cohen'e göre small effect size), %5 hata olasılığı (α) ve %80 güç (1-β) ile toplam 788 katılımcının yeterli olduğunu göstermektedir. Bu parametrelerle, testin gücü %80 olarak elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Etik kurul ve kurum izinleri alındıktan sonra araştırmanın yürütüleceği okullara gidilerek, okul müdürleri ve sınıf öğretmenlerine araştırmanın amacı açıklanmıştır. Ebeveyn onamı alınan öğrencilere araştırmanın amacı açıklandıktan sonra hazırlanan soru formunu doldurmayı kabul eden öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Öğrencilere soruların cevaplama şekli anlatılarak anket formları dağıtılmıştır. Öğrencilerden anket formunu doldururken kendilerine uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenerek veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya ait veriler öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik özelliklerini öğrenmek için kullanılmış olan "Kişisel Bilgi Formu" ve "Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak temel veriler toplanmıştır. Aşağıda veri toplama aracına ait bilgiler yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet ve sınıfında mülteci öğrenciler varlığını belirlemeye yönelik 7 sorudan oluşan form araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği: Kılcan ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen "Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Tek faktörlü yapıdaki 24 maddelik ölçek 3'lü Likert tipindedir. Maddeler "Katılmıyorum", "Kararsızım" ve "Katılıyorum" şeklinde, sırasıyla 1'den 3'e doğru puanlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısı 0.92 olarak saptanmıştır. Ölçekte yer alan 3., 8., 15. ve 24. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak en az puan 24 en çok puan ise 72 olarak hesaplanmıştır (Kılcan ve ark., 2017). Ölçeğin bu araştırma kapsamında hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı 0.917 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla bu katılımcı grubu için ölçeğin kullanımı uygun olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmayı yürütebilmek için Erzurum Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun Etik Kurulunun 23.02.2023 tarihli ve 03 ve 01 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yürütülmesi planlanan okullarda çalışabilmek için 15.03.2023 tarihli E-45468433-605.01-804.01-72384010 sayılı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yazılı izin alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler bilgisayar ortamında SPSS 21 paket programı kullanılarak istatiksel analizler sonucu değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler frekans, yüzdelikler ve ortalama±standart sapma şeklinde gösterilmiştir. Skewness ve Kurtosis analizleri ile verilerin normal dağılıma uygunluğuna bakılmış olup, ±1.5 normal dağılım sınır değeri olarak alınmıştır. Değişkenlerin analizinde çıkarımsal istatistiklerde yüzde, dağılım ve ortalama, bağımsız gruplar arasında t testi kullanılmıştır. Tüm

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın bulguları öğrencilerin demografik bilgilerinden, ölçek sonuçlarından ve t testi sonuçlarından oluşmaktadır. Bu kapsamda Tablo 1'de öğrencilerin demografik bilgileri yer almaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 12.21±1.37 yıldır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %45.9'u kız, %54.1'i erkektir. Katılımcıların %27.5'i 6. sınıf, %26.2'si 7. sınıf öğrencisidir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin bazı demografik özelliklerine göre dağılımı (n=702)

		n	%
Cinsiyet	Kız	322	45.87
	Erkek	380	54.13
Sınıf	5.sınıf	170	24.22
	6.sınıf	193	27.49
	7.sınıf	186	26.20
	8.sınıf	153	21.79
Okul	A	124	17.66
	B	290	41.31
	C	288	41.03

Katılımcıların mülteci öğrencilerle karşılaşma konusundaki yaşam deneyimlerini öğrenmek amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir. Tablo 2'de öğrencilerin verdiği yanıtlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Tablo 2'de görüldüğü gibi öğrencilerin %67.8'i sınıfında mülteci öğrenci olduğunu, %32.6'sı mülteci yakın arkadaşı olduğunu ve %35.2'si ders aralarında mülteci arkadaşları ile oyun oynadığını bildirmiştir. Öğrencilerin %25.5'i ders aralarında oyun oynarken iletişim sorunu yaşadığını belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin mülteci arkadaşları ile ilgili bazı özelliklerine göre dağılımı

		n	%
Sınıfınızda mülteci öğrenci olma durumu	Var	476	67.81
	Yok	226	32.19
Mülteci arkadaşı olma durumu	Evet	229	32.62
	Hayır	473	67.38
Mülteci arkadaşı ile teneffüste oyun oynama durumu	Evet	247	35.19
	Hayır	455	64.81
Oyun oynarken iletişim sorunu yaşama durumu	Evet	179	25.50
	Hayır	523	74.50

Çalışmada öğrencilerin mülteci arkadaşlarına yönelik tutumları bir ölçek yardımıyla belirlenmiştir. Bu kapsamda katılımcı öğrenciler, Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeğinden ortalama 48.91±11.60 puan almışlardır (Tablo 3).

Tablo 3. Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği ortalaması

	n	Cronbach's Alpha	Min	Max	Ort±SS
Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeği	702	0.917	25.00	70.00	48.91±11.60

Katılımcıların mültecilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesine yönelik analizde, cinsiyet ve sınıf seviyesine göre tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, kız (50.60±11.64) öğrencilerin ve 5. sınıfta (51.46±11.74) okuyan öğrencilerin diğer arkadaşlarından daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir. Yakın mülteci arkadaşı olanların, ders aralarında mülteci arkadaşları ile oyun oynayanların ve iletişim problemi yaşamayan öğrencilerin diğerlerinden daha fazla puan ortalamasına sahip oldukları ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0.05) (Tablo 4).

Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada katılımcı öğrencilerin, mülteci öğrencilere karşı tutumlarının (48.91±11.60) orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Mülteci öğrencilere yönelik tutumları belirlemek amacıyla yapılan benzer çalışmalarda da öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutum düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Aktan, 2023; Keskin ve Okçu, 2021). Keskin ve Okçu (2021) yaptıkları çalışmada aynı ölçeği kullanarak toplam puanı madde sayısına bölerek tutum düzeyini orta düzey olarak belirtmişlerdir. Aktan (2023) ise yaptığı çalışmasında aynı ölçeği kullanmış araştırmaya katılan öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutum düzeylerinin toplam puan ($\bar{x}$ = 49,2; Mod:50) itibariyle genel olarak orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuca göre genel olarak öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik kısmen olumlu tutumlara sahip olduğu söylenebilir.

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

Tablo 4. Öğrencilere ait bazı değişkenlere göre mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişkenler		n	Ortalama±SS	Test ve p değeri
Cinsiyet	Kız	322	50.60±11.64	t=3.589
	Erkek	380	47.47±11.40	**p=0.000**
Sınıf	5.sınıf	170	51.46±11.74	F=12.540
	6.sınıf	193	50.73±11.29	
	7.sınıf	186	48.34±10.82	**p=0.000**
	8.sınıf	153	44.46±11.51	
Sınıfınızda mülteci öğrenci olma durumu	Var	476	50.84±11.08	t=6.608
	Yok	226	44.83±11.64	**p=0.000**
Mülteci arkadaşı olma durumu	Evet	229	55.38±9.80	t=11.642
	Hayır	473	45.77±11.11	**p=0.000**
Mülteci arkadaşı ile teneffüste oyun oynama durumu	Evet	247	56.63±9.16	t=15.542
	Hayır	455	44.72±10.61	**p=0.000**
Oyun oynarken iletişim sorunu yaşama durumu	Evet	179	41.77±10.42	t=-10.203
	Hayır	523	51.35±10.97	**p=0.000**

Bu araştırmada mülteci öğrencilere yönelik tutumların öğrencilerin cinsiyetine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek puan ortalamasına sahip ve mülteci öğrencilere yönelik olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. Literatürde kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla mülteci öğrencilere yönelik daha olumlu tutumlara sahip olduğunu tespit eden birçok çalışma bulunmaktadır (Ablak, 2020; Aktan, 2023; Aktas ve ark., 2021; Anderson ve Ferguson, 2018; Keskin ve Okçu, 2021; Palaz ve ark., 2019). Araştırma bulgularının aksine Çevik ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir araştırmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla mülteci öğrencilere daha olumlu tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir (Çevik ve ark., 2023).

Öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf düzeyi ile mülteci öğrencilere yönelik tutum arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu ve 5. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Palaz ve arkadaşlarının yapmış olduğu benzer bir çalışmada da öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeyinin mülteci öğrencilere karşı tutumu etkilediği, bulgularımıza benzer şekilde beşinci sınıfta eğitim gören öğrencilerin mülteci öğrenciler karşı tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Palaz ve ark., 2019). Bulgularımızın aksine Ablak'ın yapmış olduğu benzer bir çalışmada ise 8. sınıfta okumakta olan öğrencilerin mülteci öğrencilere karşı tutum puanlarının daha yüksek olduğu (Ablak, 2020), Keskin ve Okçu'nun yapmış olduğu başka bir çalışmada ise öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf değişkeninin mülteci öğrencilere karşı tutumu etkilemediği belirlenmiştir (Keskin ve Okçu, 2021).

Bu araştırmada da yakın mülteci arkadaşı olanların, ders aralarında mülteci arkadaşları ile oyun oynayan öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Benzer bir çalışmada sınıfında mülteci bulunmayan öğrencilerin mültecilere karşı daha olumlu tutumlara sahip olduğu belirlenmesine karşın (Aktan, 2023), literatürde mülteci arkadaşı olan öğrencilerin mültecilere karşı daha olumlu tutumlara sahip olduğunu belirten birçok çalışma bulunmaktadır (Ablak, 2020; Altawil ve Turan, 2023; Keskin ve Okçu, 2021; Şen ve Keskin, 2019). Mülteci çocukların ve gençlerin zorunlu göç sonrası ev sahibi ülkede sosyal dışlanmaması için arkadaşlık kurmasının ne kadar önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle sosyal dışlanmanın üstesinden gelmede veya olası akran zorbalığının önüne geçmede sosyal entegrasyonun ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Ev sahibi topluluklarda çocukların tutum ve davranışları mülteci çocukların entegrasyonu açısından önemlidir. Taylor ve Glen tarafından yapılan çalışmada, okul çocuklarına mültecilerin yaşamış olduğu olumsuzluklardan bahsedilerek verilen empati eğitiminin ev sahibi çocukların negatif sosyal davranışlara tolerans göstermeleri ve mülteci akranlarıyla empati kurmalarını sağladığı belirlenmiştir (Taylor ve Glen, 2020).

Mülteci çocuğun kültürünü daha iyi anlamak için farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmaya çalışmak okul hemşireleri için önemli görevleri

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

arasındadır. Okul bağlamında kültürel gelişimi teşvik etmede ve kültürel olarak çeşitliliğe sahip bir popülasyonun doğasında var olan farklılıklara hoşgörü ve kabul ile karakterize edilen bir hemşirelik yaklaşımı göstermede okul hemşireleri benzersiz bir beceri ve bilgiye sahiptir (Truong ve ark., 2014). Okul hemşirelerinin eğitim ortamlarında stratejik bir konuma sahip olmaları nedeniyle ve yaratıcı uygulama ve artan kültürel farkındalığın savunulması için çaba göstermeleri gerekmektedir. Okul hemşirelerinin bu yaklaşımları mülteci öğrencilerin bakım personeli ile güvenli ve güvenilir bir ilişki kurmasını sağlayacak ve bu da öğrencilerin ev sahibi ülkeye daha başarılı bir şekilde uyum sağlamalarına ve entegre olmalarına olanak tanıyacaktır (Musliu ve ark., 2019).

Mülteci çocukların sosyal yönden izole edilmesinin önlemek ve akran kabulünü arttırmak amacıyla mülteci çocuklarla aynı okulda eğitim gören öğrencilere göç süreci ve bu süreçte yaşanabilecek olumsuzluklar anlatılarak, empati kurmaları sağlanabilir ve mülteci çocukların arkadaş ortamında kabulüne ve olumsuz sosyal davranışlara tolerans göstermeleri sağlanabilir (Bilecik, 2019).

Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yakın mülteci arkadaşı olanların, ders aralarında mülteci arkadaşları ile oyun oynayanların ve iletişim problemi yaşamayan öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda okul içi eğitsel ve oyun aktivitelerinin mülteci öğrencilerin katılımını arttıracak şekilde düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha olumlu bir tutum sergiledikleri dikkate alındığında; erkek öğrencilerin katılımını artıracak eğitsel ve oyun aktivitelerinin tercih edilmesi önerilmektedir. Çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça daha az olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Ortaokul öğrencileri 7 ve özellikle 8. sınıfta daha az sosyal oyun tercih ettikleri, çoğunlukla LGS sınavına hazırlandıkları bilinmektedir. Bu nedenle erken dönemlerden itibaren olumlu tutumun artırılması gelecekteki yaklaşımlarını da etkileyeceği için ortaokul döneminin başlangıcı olan 5. Sınıftan itibaren çocuklara eğitim, saygı ve hoşgörü gibi değerler öğretilmelidir. Okullarda mülteci öğrencilere yönelik olumsuz tutumların önlenmesi, akran kabulünün arttırılması ve okullarda kültürel duyarlılığın arttırılmasına yönelik eğitim ve aktivitelerin planlanması, uygulanması önerilmektedir.

Teşekkür

Yazarlar, araştırmaya katılan tüm öğrencilere ve okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilere teşekkür eder.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Çalışmayı yürütebilmek için Erzurum Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun Etik Kurulunun 23.02.2023 tarihli ve 03 ve 01 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.
Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.
Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: NK, AG, BÖ, TO; Tasarım: NK, AG, BÖ, TO; Danışmanlık: AG; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: NK, AG, BÖ, TO; Analiz ve/veya Yorum: AG, TO; Kaynak tarama; NK, AG, TO; Makalenin Yazımı: NK, AG, BÖ, TO; Eleştirel inceleme: AG, BÖ
Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.
Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Öğrencilerin, mülteci öğrencilere karşı tutumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyetine ve eğitim gördüğü sınıf seviyesine göre etkilendiği belirlenmiştir.

Kaynaklar

Ablak S. (2020). Attitudes of secondary school students towards refugee students. International Journal of Psychology and Educational Studies, 7(3), 101-110.

Aktan O. (2023). Attitude towards refugee students the case of Duzce province. Globalisation, Societies and Education, 1-14. https://doi.org/10.1080/14767724.2023.2225453

Aktas V, Kındap YT, Persson RS. (2021). Investigating Turkish university students' attitudes towards refugees in a time of Civil War in neighboring Syria. Current Psychology, 40, 553-562. https://doi.org/10.1007/s12144-018-9971-y

Altawil MJ, Turan N. (2023). Determination of Nursing Student's Attitudes Towards Refugees and Affecting Factors. CURARE Journal of Nursing (1), 9-16. https://doi.org/10.26650/CURARE.2023.002

Anderson J, Ferguson R. (2018). Demographic and ideological correlates of negative attitudes towards asylum seekers: A meta-analytic review. Australian journal of psychology, 70(1), 18-29. https://doi.org/10.1111/ajpy.12162

Apak H. (2015). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği/Adaptation of the Syrian Immigrants to Urban: A Case Study of Mardin. Mukaddime, 5(2), 53-70. https://doi.org/10.19059/mukaddime.00462

Bilecik S. (2019). Akran görüşlerine göre mülteci çocukların sosyal becerileri üzerine nicel bir araştırma. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18 (35), 287-314. https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.507178

Çağlayan S. (2006). Göç kuramlari, göç ve göçmen ilişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (17), 67-91.

Çevik Ö, Bütüner A, Kurnaz S. (2023). Isparta İl Merkezindeki Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Karşı Tutumu. International Journal Of Social Humanities Sciences Research, 10 (95), 1119-1128. https://doi.org/10.26450/jshsr.3648

Dangmann C, Dybdahl R, Solberg Ø. (2022). Mental health in refugee children. Current Opinion in Psychology, 48, 101460. https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101460

Gomez LCA. (2015). Migration and its impact on children's lives: A literature review. (Doctoral dissertation). Faculty of Social Work School of Social Sciences, University of Iceland, Iceland.

Gönültaş S, Mulvey KL. (2019). Social-developmental perspective on intergroup attitudes towards immigrants and refugees in childhood and adolescence: A roadmap from theory to practice for an inclusive society. Human Development, 63(2), 90-111. https://doi.org/10.1159/000503173

Kabaklı ÇL, Ersoy QS. (2018). Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(2), 1251-1273.

Kanbur Nİ. (2017). İlkokulda görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının incelenmesi. Sakarya Üniveristesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karabulut D, Bekler T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 5(2), 368-376. https://doi.org/10.21324/dacd.500356

Keleş SÇ, Aral T, Yıldırım M, Kurtoğlu E, Sunata U. (2016). Attitudes of Turkish youth toward Syrian refugees in respect to youths' gender, income, education, and city: A Scale Development Study. Turkish migration 2016 selected papers, 155-163.

Keskin A, Okçu V. (2021). Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(2), 311-332. https://doi.org/10.53506/egitim.892264

Kılcan B, Çepni O, Kılınç AÇ. (2017). Development of the attitude towards refugee students scale Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. Journal of Human Sciences, 14 (2), 1045-1057. https://doi.org/10.14687/jhs.v14i2.4324

Köksal Ç, Köksal T, Köksal M. (2017). Suriyelilere yönelik bakış açısı ölçeği geliştirme çalışması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(51), 538-550. http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1788

Marangoz M, İzci Ç. (2023). Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 24(52), 1-30.

Musliu E, Vasic S, Clausson EK, Garmy P. (2019). School nurses' experiences working with unaccompanied refugee children and adolescents: a qualitative study. SAGE Open Nursing, 5, 1–8. https://doi.org/10.1177/2377960819843713

Mülteciler Derneği. (2023). Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Temmuz 2023. Mülteciler Derneği. Erişim tarihi:24.07.2023, https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20kay%C4%B1t%20alt%C4%B1na%20al%C4%B1nm%C4%B1%C5%9F,184%20bin%20260%20ki%C5%9Fi%20azald%C4%B1

Nakeyar C, Esses V, Reid GJ. (2018). The psychosocial needs of refugee children and youth and best practices for filling these needs: A systematic review. Clinical child psychology and psychiatry, 23(2), 186-208. https://doi.org/10.1177/1359104517742188

O'Donnell AW, Stuart J, O'Donnell KJ. (2020). The long-term financial and psychological resettlement outcomes of pre-migration trauma and post-settlement difficulties in resettled refugees. Social Science ve Medicine, 262, 113246.

Child. Erişim https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113246

OHCHR. (1990). Convention on the Rights of the tarihi:24.07.2023, https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child

Oztabak MU. (2020). Refugee Children's Drawings: Reflections of Migration and War. International Journal of Educational Methodology, 6 (2), 481-495. https://doi.org/10.12973/ijem.6.2.481

Palaz T, Çepni O, Kılcan B. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Düşüncelerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi. Electronic Turkish Studies, 14(3). https://doi.org/10.14687/jhs.v14i2.4

Sağlam Hİ, Kanbur Nİ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 7(2), 310-323. https://doi.org/10.19126/suje.335877

Şen G, Keskin KŞ. (2019). Türkiye'deki kamu yönetimi öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumları. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2), 1958-1974. https://doi.org/10.33206/mjss.459684

Taylor LK, Glen C. (2020). From empathy to action: Can enhancing host-society children's empathy promote positive attitudes and prosocial behaviour toward

Ordu University J Nurs Stud
2025, 8(1), 213-220
DOI:10.38108/ouhcd.1450958

refugees? Journal of Community ve Applied Social Psychology, 30(2), 214-226. https://doi.org/10.1002/casp.2438

Terzi R, Göçen A, Altun B. (2019). Investigating attitudes towards refugee students based on several variables: revised version of refugee student attitude scale. Sakarya University Journal of Education, 9(3), 476-494. https://doi.org/10.19126/suje.526197

Truong M, Paradies Y, Priest N. (2014). Interventions to improve cultural competency in healthcare: a systematic review of reviews. BMC health services research, 14(1), 1-17. https://doi.org/10.1186/1472-6963-14-99

UNHCR. (2022). Global Trends Report 2022. Erişim tarihi:21.07.2023, https://www.unhcr.org/global-trends-report-2022

UNHCR. (2023). Who is a refugee? Erişim tarihi:24.07.2023, https://www.unrefugees.org/refugee-facts/what-is-a-refugee/

Vaghri Z, Tessier Z, Whalen C. (2019). Refugee and Asylum-Seeking Children: Interrupted Child Development and Unfulfilled Child Rights. Children, 6(11). https://doi.org/10.3390/children6110120

Yılmaz YA. (2023). Disiplinlerararası Çocuk Hakları Ansiklopedisi. In Işıkçı YM, Çalış N, Dirikoç A, editors. Afetzede Çocuk. Astana Yayınları. Ankara.

Yılmaz EA, Özer YE. (2022). İtme çekme kuramı bağlamında Türkiye'deki Suriyelilere yönelik bir alan araştırması: Aydın ili örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 282-295.